

KAYIP SESLERİN İZİNDE

Emre Aracı

Piyanist Gülseren Sadak'ın ardından

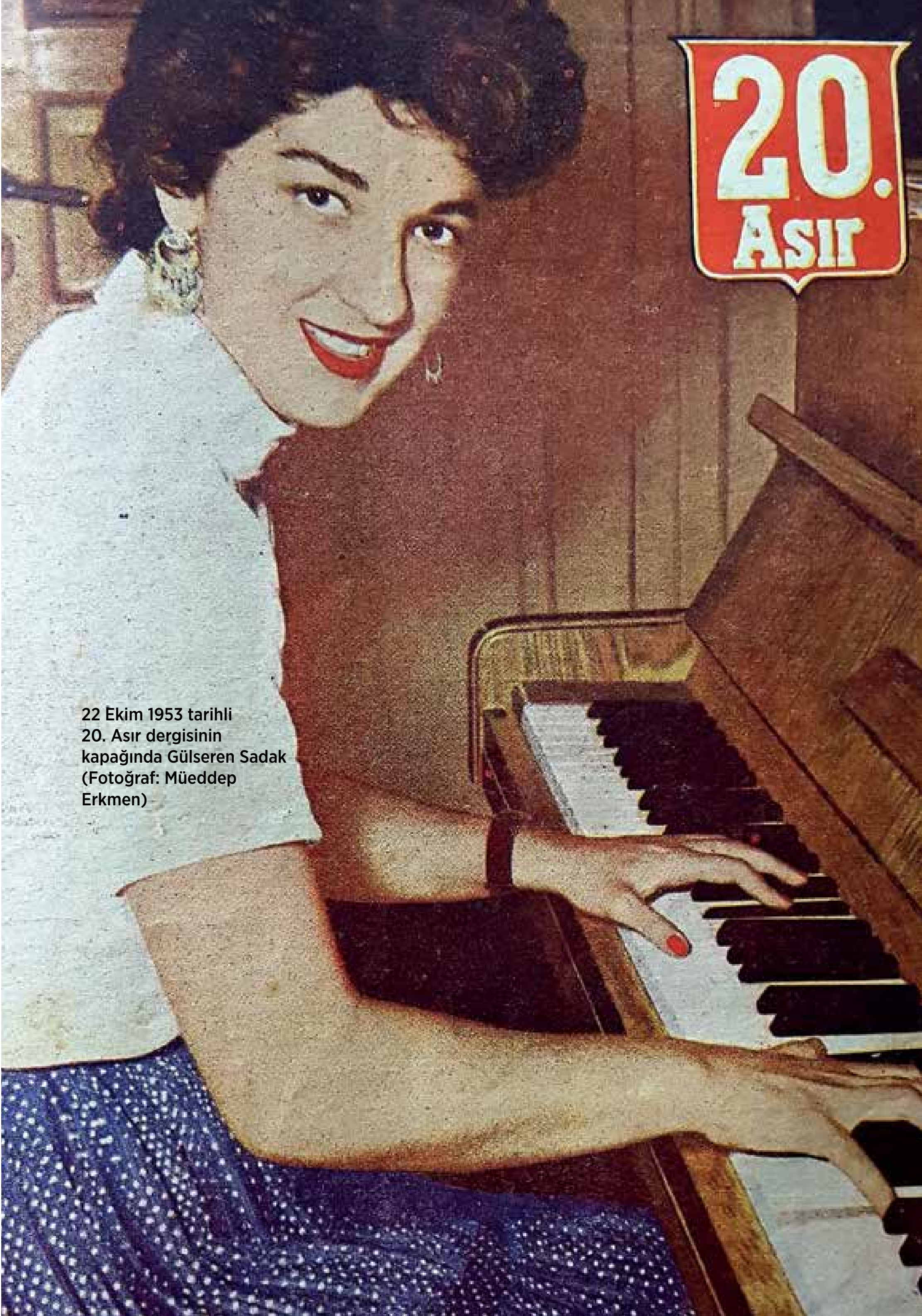
Yazarımız, bir zamanlar piyano hocası olan, 2 Nisan 2019'da Girne'de hayata gözlerini yuman Gülseren Sadak'ın ardından yazdı.

2 Nisan 2019'da Girne'de 88 yaşında hayata gözlerini yuman, bir zamanlar kendisinden piyano dersleri aldığım hocam piyanist Gülseren Sadak'ın vefat haberini aylar sonra bir temmuz günü hiç beklenmedik bir sohbet esnasında aniden öğrendiğimde Abdülhak Şinasi Hisar'ın *Fahim Bey ve Biz* hikâyesinin "Bir Ölüm Haberi" başlığını taşıyan açılış sayfalarını okuyormuşum gibi hissettim kendimi: *"İşte, ölünün cesedi üstüne atılan birkaç kürek toprak gibi, hatırası üzerine kapanan birkaç satır! O ölüyü bilmeyenlerden bu yazıyı okuyanlar sanki ne duyarlar? Bir talihin âdeme göçmesinden onunla alakası olmayan ne anlar? Bir faninin öldüğüne kimse şaşmaz ve kimse düşünmez ki o da kendisini ölümden bizim kendimizi sandığımız kadar uzak sanırdı. İnsanlar, birbirlerinden uzun mesafelerle ayrılmış yıldızlar gibi, kendi hususi boşlukları içinde dönen, hepsi yalnız, hepsi mahrem ve başkalarına kapalı bir dünyadır. Bir yıldız sönünce ondan uzaktakiler bir şey duymaz."* Oysa Gülseren Sadak bana aylar sonra vefatının haberini o akşam hiç beklenmedik bir şekilde duyurmuş ve onu uzun senelerdir ziyaret edemediğim için pişmanlıkla karışık bir hüzün içimi kaplamıştı. Hayatın bu yaprak dökümü safhasında kayan yıldızlara bir tanesi daha eklenmişti; üzüntüm sonsuzdu.

Gülseren Sadak, İstanbul Belediye Konservatuvarı hocalarından ve Şehir Opera Korosu'nun kurucu ve şeflerinden çellist Muhiddin Sadak'ın kızıydı. Annesi Mihri Hanım ise meşhur şekerci Hacı Bekir ailesine mensuptu. Amca Necmeddin Sadak, Galatasaray Lisesi ve Lyon Üniversitesi'nde okumuş, bir dönem Dışişleri Bakanı olmuş, Akşam gazetesinin kurucularından biri ve başyazarıydı. Muhiddin Sadak ise Saint Joseph Lisesi ve Galatasaray Lisesi'nde okumuş ve müzisyen olarak kendi kendini yetiştirmişti. Evin İlyasoğlu, Bülent Tarcan'ın Muhiddin Sadak'ın 1982'deki vefatından sonra yazdığı bir yazısından yaptığı alıntıda onu okurlarına şöyle tanıtmıştı: *"İliklerine kadar müzisyendi. Ona ilk teknik bilgileri kim*

Muhiddin Sadak
(Fotoğraf: Sabah)

22 Ekim 1953 tarihli
20. Asır dergisinin
kapağında Gülseren Sadak
(Fotoğraf: Müeddep
Erkmen)

verdi bilemiyorum. Bildiğim kadarıyla Sadak, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü aşamasında aralarında Osmanlı prenslerinin, nâzır, vükelâ çocuklarının bulunduğu seçme ve kibar bir müziksever grubu içinde yetişmiştir. Bu grupta profesyonel olarak, Muzıkayı Hümayun mensupları da vardı. Ve bir araya geldikleri zaman hanedanın pek meraklı bir prensi (yanılmıyorsam Prens Abdürrahim Efendi) bunları yönetirdi. Son Halife Abdülmecid Efendi de amatör bir müzikçi olduğu için saray ortamı müziğe çok değer vermekte idi. Sadak, işte bu aristokrat ortamın genç ve sevilen bir sanatçısı olarak gerçek 'otodidakt' (kendi kendini eğiten) bir öğrenimle yetişmişti." (Cumhuriyet, 30 Eylül 2015)

Çocukluğumda ve ortaokul yıllarımda Rana Erksan'la başladığım piyano derslerime 1985 sonbaharından itibaren birkaç yıl Gülseren Sadak'la devam etmiştim. Üstelik Gülseren Hanım'ın kendisi de zamanında Rana Hanım'ın öğrencisi olmuştu. Gülseren Hanım o yıllar İstanbul'un Cihangir semtinde, Susam Sokak'taki Taray Apartmanı'nın kat kat merdivenle aşağı inilen bodrum katında dubleks bir dairede eşi Ali Yalıman'la birlikte otururdu. Apartmanın bahçesine açılan o bodrum kattan tarihi Cihangir Camii'nin minareleri gözükürdü. Burası Gülseren Hanım'ın piyano stüdyosuydu ve sadece özel ders veriyordu. Orfe adında bir köpeği vardı ve bir köşede August Förster marka kuyruklu piyanosu dururdu. Duvarlar, zamanında alınmış ödüllerin çerçevelenmiş sertifikaları, diplomalar ve geçmiş günlerden konser afişleriyle süslüydü. Babasının, viyolonselini çalarken, Foto Sabah imzalı siyah beyaz büyük bir fotoğrafı çerçeve içerisinde asılıydı. Bir de İbrahim Çallı'nın yapmış olduğu, Gülseren Hanım'ın tabiriyle, babasının "Dorian Gray gibi genç durduğu" yağlı boya bir portresi vardı. Muhiddin Sadak'ın yapmış olduğu eski bir kalyon maketi de bir köşede dururdu. Tarihi gemi maketleri yapmaya benim de merakım olduğu için Muhiddin Bey'in bu az bilinen hobisi hemen ilgimi çekmiş, beni Gülseren Hanım'a daha da yakınlaştırmıştı.

Gülseren Sadak ve Emre Aracı, İbrahim Çallı'nın Muhiddin Sadak portresinin önünde; Ekim 2008, Kıbrıs. (Fotoğraf: Ali Yalıman)

Bazı günler ders yapmaz, geçmiş günlerden konuşurduk; Gülseren Hanım çocukluğunda babasıyla birlikte 8 ve 16 mm filmler çekmişti. Hatta bir defasında *Dr Jekyll ve Mr Hyde*'ı bile arkaya fon müziği ekleyerek filme çekmişlerdi. İlk çocuk sinema yıldızları arasındaydı aynı zamanda; Muhsin Ertuğrul ve Cahide Sonku'yla senaryosunu Nâzım Hikmet'in yazdığı *Bir Şehvet Kurbanı,* Münir Nureddin Selçuk'la de *Allah'ın Cenneti* filmlerinde rol almıştı. Shirley Temple filmlerine dublaj da yapmıştı. Taş plaklarda çalan opera aryalarıyla büyümüştü. Evlerinde devamlı oda müziği konserleri verilirdi. Sonra Paris'te parasız geçirdiği öğrencilik yıllarından da ara ara bahsederdi. İstanbul Belediye Konservatuvarı'nı bitirdikten sonra, Paris'e Marguerite Long ve Jacques Thibaut'nun Akademisi'ne gitmiş ve meşhur Fransız piyanist Long'un öğrencisi olmuştu. Cemal Reşit Rey'in de hocası olan Marguerite Long zamanında Debussy'i tanımış, eserlerini seslendirmiş ve hatta *Au piano avec Claude Debussy (Claude Debussy ile*

1950'lerin Paris'i

Gülseren Sadak'ın hocası piyanist Marguerite Long

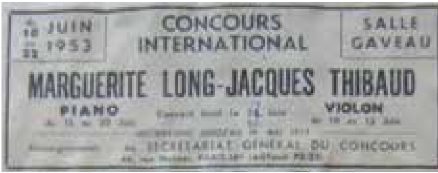
piyano başında) adı altında, bestecinin müziğini incelediği, bir kitap dahi kaleme almıştı. Long, Fauré ve Ravel'i de yakinen tanırdı; hatta Maurice Ravel, Sol Majör Piyano Konçertosu'nu Long'a ithaf etmiş, o da 1932'deki dünya prömiyerinde solist olarak eseri seslendirmişti. Paris'te eğitimini tamamlayan Sadak, Jeunesses Musicales de France için 11 konser verdiği bir turneye de çıkmıştı ki onun afişi de pek çok afişle birlikte Cihangir'deki stüdyonun duvarında asılıydı.

Piyano derslerine genellikle cuma akşamüzeri okul çıkışı giderdim; ardından da AKM'de İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası'nın haftalık konserine dinleyici olarak katılırdım. Gülseren Hanım ise bu konserlerin hiçbirine iştirak etmezdi. Bazen onun dış dünyaya, çevresindeki profesyonel hayata küs olduğunu düşünürdüm. Gerçi bileğini sakatlamıştı, ama onun bu ruh hâlini anlayabilmem için çok seneler geçmesi gerekecekti. Gülseren Hanım'la Chopin'in Op.69, No. 1, La Bemol Majör, *L'Adieu* valsini çalıştığımızı çok iyi hatırlıyorum. Bu hüzünlü "Elveda" valsi sanki benim için kapanan bir devrin de notalardaki özeti gibiydi. Londra'ya gitmeden önce bana babasının orkestra şefi bagetlerinden birini hediye etmişti. Ve belki de elime hayatımın en güzel manevi anahtarlarından birini de bu şekilde büyük bir cömertlikle tutuşturmuştu.

1999 Marmara depreminin ardından Gülseren Hanım ve Ali Bey Kıbrıs'a yerleştiler. 26 Ekim 2008'de Bellapais Manastırı'nda vermiş olduğum "Osmanlı Sarayı'ndan Avrupa Müziği" konserinde İstanbul'daki derslerimizin ardından kendisini seneler sonra ilk kez gördüm. Bunun yüz yüze son görüşmemiz olduğunu ne yazık ki o an hiç bilmiyordum. Yine her zamanki gibi renkli kıyafeti ve enerjik hâliyle bana o akşam moral ve şevk vermişti. Bu anma yazısı vesilesiyle arşivleri taradığımda ise 1950'lerde gözleri aynı enerjiyle parlayan, kariyerine daha yeni atılmakta olan bir Gülseren Sadak portresiyle karşılaştım. "Paris'te geceleri aç yatmak zorunda kalan san'atkâr kızımız" olarak tanıtmıştı 20. Asır dergisi onu 22 Ekim 1953 tarihli 63. sayısında. Kasım Yargıcı'nın röportajında o günlerini şöyle hatırlamıştı Gülseren Sadak: *"Paris'e indiğim vakit, yalnızlığın ne olduğunu anladım. Kimseyi tanımıyordum. Mütevazı bir otele yerleştim. Hemen çalışmağa*

Saint-Saens'ın Gaveau Salonu'nda verdiği son konseri, 6 Kasım 1913

Marguerite Long - Jacques Thibaud Yarışması'nın ilanı, 1953

başlamak istedim, piyano yoktu. Günler geçtikçe param da bitiyordu. Bir gün geldi geceleri aç yatmaya başladım. Artık son ümidim Marguerite Long'daydı. Saray gibi bir evde, 83 yaşındaki bu büyük sanatkârın karşısına çıktığım vakit heyecandan kalbim duracak sanmıştım. Cemal Reşit Bey'in mektubunu verdim. Eski talebesini sorduktan sonra dikkatle birkaç kere okudu. 'Anlamadım' dedi. 'Yoksa ders almak istemiyor musunuz?' Mektupta Paris'e güzel müzik dinlemek için geldiğim yazılıydı. Ne cevap vereceğimi şaşırmıştım. Daha kendimi toplamadan birşey1er çalmamı istedi. Paris'te piyano bulamadığım için uzun müddet çalışamadığımı söyledimse de dinlemedi, zorla piyanosunun başına oturttu. Ravel'in bir sonatını çaldım. Sonra hayatımda unutamayacağım şu sözleri söyledi: 'Fena değil. Çok büyük kalitelerin var. Seni büyük bir piyanist yapacağım, meşhur olacaksın.' Heyecandan titriyordum. Korkum bir anda saadete dönmüş; farkında olmadan Marguerite Long'un boynuna atılmıştım. Paris'te ne kadar kalacağımı sordu. Vaziyetimi anlattım. Hemen Marguerite Long - Jacques Thibaud mektebine telefon etti, müdireye bana bir oda ve piyano bulmasını söyledi. Sonra yine bana döndü: 'Burada kalıp çalışacaksın' dedi. Konkurlar yaklaşıyor, sen de iştirâk edeceksin. İtiraz etmek istedim, sözlerimi kesti. Bunun üzerine 'Peki hangi hoca ile çalışmamı tavsiye edersiniz?' diye sordum. 'Ben' demez mi. Duyduklarıma inanamıyordum. Nasıl olur da binbir rica ile saati 100 liraya ders veren Marguerite Long bana bu iyiliği yapardı? Fakat yanlış duymamıştım."

Kadıköy'de bir sahafta bulduğum ve kapağında Gülseren Sadak'ın piyano başında fotoğrafının yer aldığı, sayfaları sararmış 20. Asır dergisinin 1953 tarihli sayısında geleceğe umutla bakılan bir kariyer işte böylesine başlamıştı. Long o sene Sadak'tan kendisinin kemancı Jacques Thibaud ile birlikte 1943'te hayata geçirdiği Marguerite Long - Jacques Thibaud Yarışması'na katılmasını istemiş ve 22 yaşındaki Gülseren ünlü hocasının

bu dileğini geri çevirememişti. Sahnesinde 6 Kasım 1913'te Saint-Saens'ın Mozart'ın Si Bemol Majör Piyano Konçertosu'nu seslendirerek solist kariyerine veda ettiği o tarihi Gaveau Salonu'ndaki, jüride Jacques Ibert, Nadia Boulanger ve Lazar Levy gibi isimlerin yer aldığı yarışma gününü Sadak aynı röportajında şöyle hatırlayacaktı: *"Konkur günü yaklaşmıştı. Çekilen kur'ada 42. numarayı aldım. 15 Haziran Pazartesi günü saat 11:15'te çalma sırası bana geliyordu. Bir gün evvel Gaveau Salonu'na gittim. Podyumda iki piyano duruyordu. Biri sert, diğeri de yumuşak tuşlu idi. Yumuşak tuşluda daha rahat çalabiliyordum. O gün 20 dakika kadar bunun üzerinde çalıştım. Ertesi gün jürinin karşısına çıktığım vakit sinirli olmadığıma hayret etmiştim. Soğukkanlıydım. Bu da başarı ile atlatılmış bir imtihan sayılırdı. Piyanonun başından kalktığım vakit şiddetle alkışlandığımı hayretle gördüm. Kuliste Marguerite Long beni kucaklamış alnımdan öpüyordu."*

O seneki Marguerite Long - Jacques Thibaud Yarışması'nda birincilik ödülü verilmemişti, ama yaşadığı tecrübe Sadak için kariyerinde bir dönüm noktası olmuştu. Kıbrıs'a yerleştikten sonra Gülseren Sadak uzun bir aradan sonra sahnelere geri dönecekti, ama o da her gerçek sanatçı gibi yalnız bir insandı. Dayısı Ali Muhiddin Hacı Bekir'in Kadıköy'deki mağazasından satın aldığım bir avuç limonlu akide şekeriyle bindiğim Beşiktaş vapurunda kolumun altındaki ciltli 20. Asır dergisine bakarken önünden geçtiğimiz beton yığını Cihangir semtindeki tarihi caminin çifte minarelerini hâlâ seçebiliyordum. Kulağımda ise Chopin'in La Bemol Majör, *L'Adieu* valsini duyuyordum. *"Bir yıldız sönünce ondan uzaktakiler bir şey duymaz"* diye yazmıştı Hisar, ama ne yıldızlar var ki ışıl ışıl parlarken bile onları seçemeyenler pek çok...

Emre Aracı'nın Andante'deki geçmiş yazılarının tamamına www.emrearaci.weebly.com adresinden ulaşabilirsiniz.